

РОДИТЕЛИТЕ ЗА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ИЗБОР НА ДЕТЕТО ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Рени Георгиева Христова-Коцева
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново

PARENTS ON THE ACTIVITIES OF THE CHILD'S CHOICE OF PRESCHOOL AGE

Reni Georgieva Hristova-Kotseva
St. Cyril and St. Methodius University of VelikoTarnovo, Veliko Tarnovo

* Авторът изказва благодарност към научен проект на ВТУ – Филиал – Враца: „Иновации – образователна среда – публикационна активност (Популяризиране резултатите от научноизследователската дейност на преподаватели и студенти от ВТУ – Филиал – Враца)“ по договор № ФСД-31-243-25/21.03.2023 г., за финансиране на настоящата работа

Abstract: The report presents the results of a survey conducted with parents of 3 – 7-year-old children attending kindergarten. The purpose of the research is to explore the opinion of parents about the optional activities that children prefer to do independently at home. The analysis makes it possible to reveal the connection of the parent-child relationship and the relationships between them.

Early childhood development and education, overall personal formation, mastering of key competencies are the main goals on which modern preschool education focuses. Their effective, *operative* and qualitative achievement is determined by the interaction and cooperation between teachers and parents, responsible for the education, socialization and training of children. The participation of parents as partners in preschool education requires them to know the organization and forms of pedagogical interaction in the kindergarten, as well as to be involved in various activities. The parents' awareness of the activities in the kindergarten is a good opportunity to create conditions for the children at home to consolidate and improve the acquired knowledge and skills. One of the forms in which every child expresses his possibilities and abilities, shows independent thinking and creativity, satisfies his need for self-expression and self-proof, are *the* optional activities. Optional activities can also be organized in the family.

Keywords: *optional activities, parents, children*

ВЪВЕДЕНИЕ

Ранно детско развитие и образование, цялостно личностно формиране, овладяване на ключови компетентности са основни цели, върху които се фокусира съвременното предучилищно образование. Тяхното резултатно, ефективно и качествено постигане, се предопределя от взаимодействието и сътрудничеството между учителите и родителите, отговорни за възпитанието, социализацията, обучението и образователния напредък на децата.

Участието на родителите като партньори в предучилищното образование, изисква да познават организацията и формите на педагогическо взаимодействие в детската градина, както и да се включват и интензивно да участват в различни дейности. Информираността на родителите за активностите в предучилищната образователна институция е добра възможност да създават условия на децата въкъщи да затвърдяват и усъвършенстват придобитите знания и умения. Една от формите, в които всяко дете изявява своите възможности и способности, проявява самостоятелно мислене и творчество, удовлетворява потребността си от себеизразяване и себедоказване, са дейностите по избор. „Адаптивността, мобилността и толерантността към неопределеността са необходими репери за успешното интегриране в динамично променящата се среда. Това определя значимостта на ранното формиране на нагласи и умения за креативно преобразуване на наличния опит“ [1]. С оглед постигане на холистично развитие на детската личност е необходимо дейности по избор да се организират не само в детската градина, но и в семейството.

МЕТОДОЛОГИЯ

Целта на изследването е да се проучи разбирането на родителите за дейностите по избор и самостоятелните занимания на децата от предучилищна възраст въкъщи.

За постигане на целта се прилага анонимно анкетно проучване, което се провежда със 112 родители на 3 – 7-годишни деца, посещаващи детска градина. За да се достигне ефективност и по-добра съпоста-

вимост между данните и техният анализ, на случаен принцип от 112 анкетирани са избрани 80, разпределени в групи по 20 родители на 3 – 4-годишни, 4 – 5-годишни, 5 – 6-годишни и 6 – 7-годишни деца.

Въпросите в анкетната карта са от затворен тип, но към всеки от тях родителите могат да запишат и собствено виждане, което им предоставя възможност свободно и обективно да изразят своето мнение и да обосновават гледната си точка. Първите два въпроса имат информативен характер – отбелязва се възрастта и пола на детето, както и родителят (майка или баща), който попълва анкетата. Целта е чрез събраните сведения да се потърсят зависимости между възрастовите характеристики, половото типизиране на дейностите по избор и предпочитанията на децата за самостоятелните занимания въкъщи. Данните ще допринесат за по-обективен анализ на получената информация и извеждане на педагогически основания, свързани с оптимизиране на дейностите по избор и самостоятелните занимания в семейството, както и на взаимодействието между учители – родители – деца.

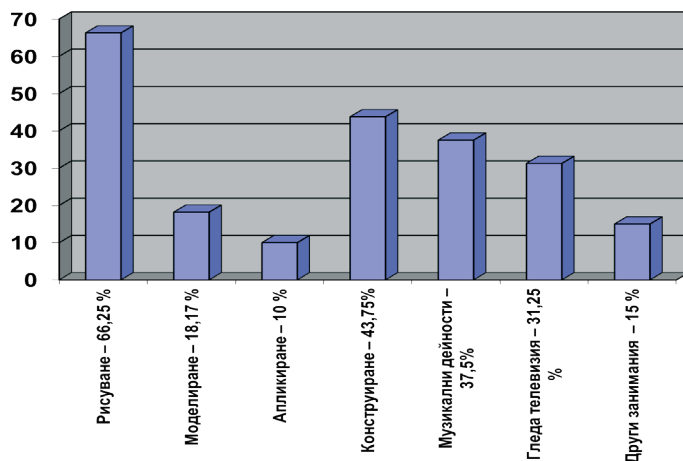
С въпросите в същинската част се цели:

- да се проучи родителското мнение за присъствието на дейностите по избор и детските предпочитания за самостоятелни занимания въкъщи;
- да се констатира какви са желаните игри и играчки на децата въкъщи, способстващи за изява на детската автономност;
- да се установи желанието на детето за игрово партниране;

РЕЗУЛТАТИ

За да се обективизира сравнителният анализ и обобщенията на поставените въпроси и получените отговори се обособиха четири групи, включващи по 20 родители за всеки възрастов подпериод (3 – 4, 4 – 5, 5 – 6, 6 – 7-годишни). От анкетираните 45 са родители на момичета и 35 на момчета, т.е. събраните данни са за 56,25 % момичета и 43,75% момчета.

Първият въпрос ориентира към най-често предпочитаните от децата дейности по избор въкъщи. Родителите не са ограничени в броя на избора на предлаганите възможности за отговор: рисува, моделира, апликира, конструира, пее и танцува, гледа телевизия, други занимания.

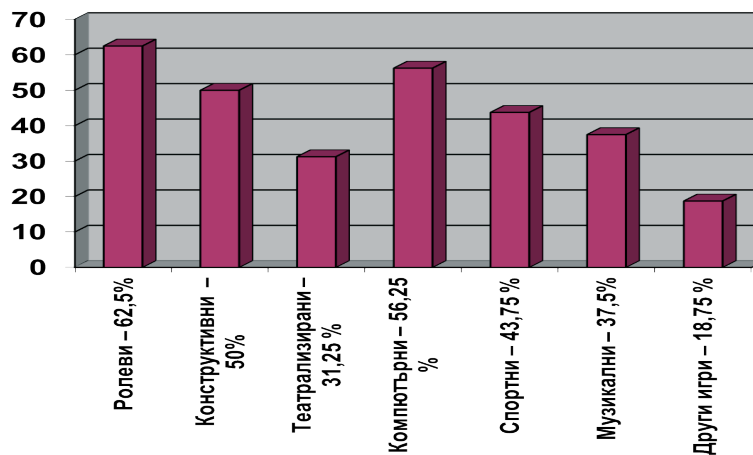
Диаграма 1. Дейности по избор на децата въкъщи

Според техните отговори, най-предпочитана дейност при децата на възраст от 3 до 7 години е рисуването (53 родители). Други желани дейности са конструирание (35 родители) и музикални занимания (30 родители). След тях се нарежда гледането на телевизия (25 родители). Рисуването и конструирането са привлекателни за предучилищното дете с достъпността и лесното използване на материалите, които не изискват специално обособено пространство в дома. Повишеният детски интерес към рисуването се обяснява както с възрастовите предразположения и предпочитания, така и с лесната и достъпна среда и материали, които родителите осигуряват на децата. От проучването се установява, че малко от децата моделират (15 родители) и апликират (8 родители). Възниква въпросът защо децата не избират другите дейности на изобразителното изкуство – моделиране и апликиране, които са включени в образователното съдържание и често се практикуват в детската градина? В друго мое проучване, проведено с учители, данните показват, че изобразителните дейности са предпочитани от голям процент от децата (75%), но освен рисуване, те избират и моделиране и апликиране. „Като се позовавам и на други мои изследвания, установявам, че това е устойчива тенденция. Обяснявам го, от една страна със силно изразения интерес и желание на децата от предучилищна възраст към разновидностите на изобразителното изкуство, и от друга – с наличието на обособени кътове и материали, насърчаващи децата към тази дейност“

[2]. Тези занимания са много полезни за тях, защото способстват за развиване на фината моторика, която до голяма степен определя успешността на детето в начален училищен етап и „в изобразителното изкуство се разкрива възприемането на действителността; възприемане на произведения на изобразителното изкуство; обучение по рисуване, графика, живопис, скулптура, приложно-декоративно изкуство и конструиране“ [3].

Други дейности по избор, които родителите посочват са: „редине на пъзели“, „игри навън“, „каране на велосипед“. Тези самостоятелни занимания са много полезни и благоприятни за развитие на подрастващия организъм и укрепване на детското здраве – физическо, психическо и емоционално. „Самостоятелните занимания дават възможност за самостоятелен избор на разнообразни движения с налични пособия. Изключително емоционална (дейността по избор, б.м.), тя допринася за развитие на двигателните способности и творчество на децата“ [4].

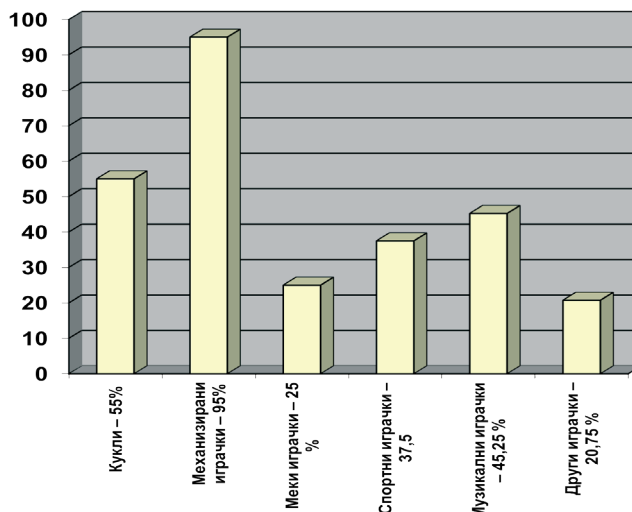
В трудовете на известни психолози и педагози са доказани функциите на играта при възпитанието, обучението и формирането на детето от предучилищна възраст. Разнообразието от игрови форми, които ежедневно присъстват и чрез които се организира педагогическото взаимодействие в детската градина, съдействат за развитие на психо-физическата и социо-емоционална структура на детето, за неговото физическо, умствено, нравствено, естетическо и поведенческо формиране, за подготовката и готовността му за училищно обучение. Възрастовите и индивидуални предразположения изискват играта да се извежда като приоритетна дейност и в семейството. Затова вторият въпрос, който се поставя на родителите е „Какви игри предпочита Вашето дете вкъщи?“. Предлагат им се следните отговори: ролеви, конструктивни, театрализиращи, компютърни, спортни, музикални, други.

Диаграма 2. Игрите на децата вкъщи

Голяма част от анкетираните (50 родители) определят водещо място на ролевите игри. Тази констатация е показателна, че във века на информационните технологии, ролевите превъплъщения привличат и задържат детския интерес. Ценността на тези игри се изразява в интегрирането на познавателния и социалния опит, с обогатяване и разширяване на знанията и уменията чрез творческото пресъздаване на житейски, въображаеми и фантазни образи. Висок е и процентът на децата, които в къщи се занимават с компютърни игри. Тези самостоятелни занимания заемат все по-голяма част от свободното им време. Още през първата година родителите използват мобилния телефон или таблета за успокоение, привличане и задържане на детското внимание, което води до привикване и формиране на потребност от „общуване“ с електронното устройство. „Прекомерното им (дигиталните технологии, б. м.) и недозирано използване е едно от основните предизвикателства не само пред образователната институция, но и в семейството. Размислете следва да са в посока не дали децата да използват цифровите технологии, което ще послужи за основа на добрата дигитална компетентност и познавателна активност, а целта на взаимодействието им с тях, в основата на която стоят подходящи за възрастовите особености дигитални образователни ресурси и средства“ [5]. Отчита се, че вкъщи децата на анкетираните играят и конструктивни (40 родители), следвани от спортни (35 родители), музикални (30 родители) и театрализиращи (25 родители) игри. Разнообразните игрови предпочитания свидетелстват за трансформиране на наученото от детската градина в къщи, където детето демонстрира своите компетентности в семейството, очаква одобрението и поощрението на възрастните, удовлетворява социо-емоционалните си потребности за себеизразяване, себедоказване и самоизява. Затова е необходимо родителите да осигуряват игрови средства и пространство за различни видове игри. По този начин се гарантира единство и цялостност на педагогическото взаимодействие между основните субекти, участващи във възпитанието и образованието на детето.

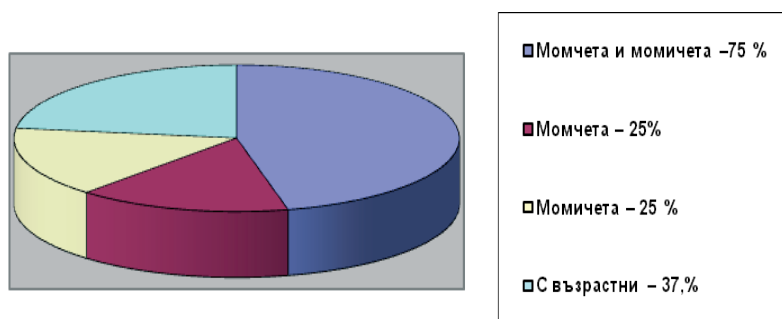
Богатството и разнообразието на игрите до голяма степен се предопределя от наличието на играчки. Следващият въпрос към родителите е „Какви играчки предпочиташ Вашето дете?“. Отново се предлагат варианти на отговори: кукли, меки играчки, механизирани играчки, спортни, музикални, други играчки.

Диаграма 3. Играчките на децата възрастни

Механизираните играчки отговарят на възрастовите особености на децата, затова интерес към тях проявяват както момчетата, така и момичетата. Многообразието им функции задоволяват детското любопитство, стимулират креативното мислене, провокират въображението, задържат и концентрират вниманието. Момичетата играят с кукли, а меките играчки приоритетно се харесват на 3-4-годишните. Изборът на музикални играчки потвърждава насочеността и склонността на децата за самостоятелни занимания с музикални дейности.

Игровото партньорство носи социално-емоционална удовлетвореност, повишава самочувствието и себеуважението, способства за утвърждаване на детската поведенческата компетентност. „Развитието на комуникацията и социализацията в предучилищна възраст може да бъде определено като процес, изразяващ се в динамични изменения с цел формиране на базисни модели на интеракция в обществото. Степента на интензивност и разнообразието от взаимодействия в семейната, образователната и социална среда са определящи при формиране на инициативна и активна индивидуалност при децата“ [6]. Отношението на родителите към съиграчите е от съществено значение за развитие на такива личностни качества като уважение, взаимозачитане, толерантност, добронамереност, добросъвестност, добросъщност, необходими за бъдещото утвърждаване на детската личност в социума. Ето защо е необходимо родителите да знаят и разпознават игровите партньори на детето. На въпроса „С кого предпочиташ да играе Вашето дете“, 75% от родителите отговарят „с момчета и с момичетата“, 25% с „момчета“, 25% „с момичетата“ и 37% „с възрастни“.

Диаграма 4. Предпочитани партньори за игра

Децата на възраст между 3 и 5 години не изразяват полово-ролеви предпочитания в при игровите взаимодействия. За тях от съществено значение е да имат връстник или връстници, с които да споделят игровата идея, да моделират игровото пространство и да съпреживяват радостта от съвместната игра. Полово-ролевото типизиране се проявява след петгодишна възраст, когато момчетата предпочитат за игрови партньори момчета, а момичетата да играят с момичетата. Отговорите на 37% от анкетираните родители – „децата предпочитат да играят с възрастни“ – доказва тяхната съпричастност и отзивчивост за споделена игра.

Важно за проучването на дейностите по интереси е да се знае отношението на родителите към детската самостоятелност, защото това качество е от особена значимост за креативността на личността. Доказано е, че предпоставки за формиране на самостоятелност се зараждат приблизително между втората и третата година от живота на детето, когато то започва относително самостоятелно да се придвижва в пространството и може самостоятелно да удовлетворява някои свои основни жизнени потребности в семейството и в други социални институции (в детска ясла или в детска градина). Предоставяме възможност на родителите да посочат дейностите, които детето им извършва самостоятелно въпреки. Преобладават отговорите, в които те посочват самообслужването като дейност, при която децата проявяват самостоятелност без да търсят помощ от тях. Според анкетиранияте деца имат формирани хигиенни навици и поведенчески умения, като с увеличаване на възрастта те стават по-устойчиви и разнообразни. Повечето родители потвърждават желанието, инициативата и участието на детето в достъпни дейности като подготовка на храната и на масата за хранене, подреждане на играчките и поддържане на ред в стаята.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Особено важно за самостоятелните избори и занимания на детето въпреки е стилът на общуване на родителите с него. Мотивиращо е това общуване, чрез което те насърчават, подкрепят, окуражават, оказват помощ, поддържат детската увереност, насочват към постигане на резултат/и, създават условия за творчество, за самостоятелен избор на дейност, решения и действия при самостоятелно поставените цели.

Като фактори, които оказват съществено влияние върху самостоятелните избори на детето въпреки, може да се определят:

- взаимоотношенията между родителите и детето;
- педагогическата компетентност на родителите;
- емоционалната връзка родител – дете;
- участие на детето в живота на семейството;
- личностната характеристика на детето;
- познаване на детските потребности.

Резултатите от проведеното проучване очертават следните изводи:

1. Родителите познават и коректно определят дейностите по избор на детето въпреки. Преобладават отговорите, в които те посочват 3 – 4 предпочитани дейности, което показва, че в семейството са осигурени условия и възможности за самостоятелни занимания. Прави впечатление еднотипието в детските предпочитания за самостоятелни занимания. За постигане на по-добър синхрон между избора на дейности, които се предлагат в детската градина и тези в семейството, е необходимо родителите да познават организацията на педагогическото взаимодействие в предучилищната образователна институция.
2. Анкетиранияте отчитат ролята на играта и различните видове игри за пълноценното развитие и емоционално благополучие на детето. Удовлетворяваща е констатацията за водещата позиция на ролевите игри на децата в семейството. Те са много добра възможност за детето да обогатява знанията и уменията си и да развива компетентности като комбинира, изпробва, преобразува и твори в нови ситуации, в които освен мисловните и паметовите процеси, се активира и въображението. С оглед личностното формиране на детето е добре в семейството да се осигурят условия за повече избори и по-голямо разнообразие на детските игри.
3. Съвременните родители удовлетворяват желанията на детето за различни играчки. Но за да се постигне възпитаващ и образователен ефект е необходимо да купуват образователни играчки и в компютърните игри да се търси не само развлекателния, но и образователния резултат.

References:

1. Konakchieva, P. Traditsii i inovatsii v preduchilishtnoto ekologichno obrazovanie. 2022. Veliko Tarnovo. s. 68.
2. Hristova, R. Sotsialno-emotsionalni izmereniya na aktivnostite v preduchilishtnoto detstvo. 2022 Veliko Tarnovo, ITI. s. 139 – 140.
3. Legkostup, Pl. Izkustvoto i esteticheskoto vazpitanie. Pedagogicheski almanah, tom 8, kn. 1, 2000. Veliko Tarnovo, Izdatelstvo na VTU „Sv. sv. Kiril i Metodiy“. s 97.
4. Petrova, K. Povedencheska kompetentnost v konteksta na dvigatelната aktivnost v detskata gradina. 2022. Veliko Tarnovo, ITI. s.129.
5. Ivanova, B. Digitalnata obrazovatelna sreda v detskata gradina – predizvikelstva i perspektivi. Yubileen sbornik „140 godini preduchilishtno obrazovanie v Bulgariya: postizheniya i horizonti“. 2022. Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, Sofiya. s. 359.
6. Chuhovska, D. Integrativen model za razvitie na komunikativna kompetentnost chrez pedagogicheskoto vzaimodeystvie v detskata gradina. 2022. Veliko Tarnovo, ITI. s. 11.